

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5MCdo/2/2015
Identifikačné číslo spisu:	1205228244
Dátum vydania rozhodnutia:	31.07.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Helena Haukvitzová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:1205228244.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Heleny Haukvitzovej a členov senátu JUDr. Soni Mesiarkinovej a JUDr. Mariána Sluka, PhD., v spore žalobkyne FREE ZONE SIPOX, a.s., so sídlom v Bratislave, Kopčianska 92, IČO: 35 749 245, zastúpenej advokátom JUDr. Dušanom Repákom, so sídlom v Bratislave, Krížna, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo financií Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štefanovičova 5, IČO: 00 151 742, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp.zn. 50C/221/2005, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Bratislava II z 18. mája 2011 č.k. 50C/221/2005-359 a rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 17. júna 2014 sp.zn. 8Co/255/2011, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok Okresného súdu Bratislava II z 18.mája 2011 č.k. 50C/221/2005-359 vo výroku, ktorým zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi 78 664,14 €, spolu s rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo 17. júna 2014 sp.zn. 8Co/255/2011 v potvrdzujúcej časti výroku týkajúcej sa vecí samej a vec vracia v rozsahu zrušenia Okresnému súdu Bratislava II na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom (v poradí prvým) z 24. novembra 2006, č.k. 50C/221/2005-141 žalobu zamietol s odôvodnením, že hoci v konaní bolo preukázané zrušenie nezákonných rozhodnutí orgánov štátu, žalobkyňa nepreukázala vznik skutočnej škody. Sankčný úrok, ktorý žalobkyňa žiadala priznať v zmysle § 262 ods. 9 a § 233 ods. 3 zákona č. 618/1992 Zb. Colného zákona v platnom znení, súd nepovažoval za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) a v tomto prípade poukázal aj na nedostatok pasívnej legítimácie žalovanej v konaní. Proti tomuto rozhodnutiu podala odvolanie žalobkyňa.

2. Krajský súd v Bratislave ako súd odvolací uznesením z 10. februára 2009 sp.zn. 8Co/38/2007,

napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 221 ods. 1 písm. h/ O.s.p.). V odôvodnení sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že bola splnená hmotnoprávna podmienka vzniku zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. spočívajúca v existencii právoplatne zrušeného nezákonného rozhodnutia správneho orgánu. Za nesprávny však označil právny záver súdu prvej inštancie, že žalobkyňa nepreukázala vznik škody voči štátu s poukazom na použitie lex generalis Občianskeho zákonníka vo vzťahu k ustanoveniam zákona č. 58/1969 Zb. V zmysle § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka totiž pojem škoda zahŕňa nielen skutočnú škodu ale aj ušlý zisk. Žalobkyňa ako vlastníčka zadržovaných finančných prostriedkov mala podľa čl. 20 ods. 1 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky zaručené právo držať ich, užívať a požívať z nich plody (úroky) a nakladať s nimi podľa vlastného uváženia. Keďže len v dôsledku nezákonných rozhodnutí tieto svoje práva nemohla realizovať, záver súdu prvej inštancie o neexistencii škody vo forme ušlého zisku nemohol obstať. Súdu prvej inštancie uložil zistiť rozsah škody vzniknutej žalobkyni v príčinnej súvislosti s nezákonným rozhodnutím colných orgánov a posúdiť zodpovednostný vzťah podľa § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka s analogickým použitím § 369 ods. 2 v spojení s § 502 Obchodného zákonníka, pretože uplatnenej náhrade škody sú z hľadiska obsahu a účelu najbližšie ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce následky omeškania dlžníka so splnením peňažného záväzku.

3. Okresný súd Bratislava II rozsudkom (v poradí druhým) z 18. mája 2011, č.k. 50C/221/2005-359 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 78 664,14 € spolu s 8,35 % úrokom z omeškania ročne od 1. mája 2004 do zaplatenia a náhradu trov konania. Konanie o zaplatenie 242 403,30 € s príslušenstvom zastavil. Rozhodol tak s odôvodnením, že žalobkyni vznikla škoda v príčinnej súvislosti s rozhodnutím colných orgánov, ktoré boli ako nezákonné zrušené, a to vo forme ušlého zisku predstavujúceho úrok z omeškania z neoprávnene zadržovaných finančných prostriedkov v zmysle § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Námietku premlčania vznesenú žalovanou vyhodnotil ako nedôvodnú, pretože žalobkyňa mohla vyčísliť škodu, ktorá jej nezákonnými rozhodnutiami a zadržávaním finančných prostriedkov vznikla až potom, ako jej tieto boli dňa 30. apríla 2004 colným úradom vrátené (§ 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Nestotožnil sa ani s argumentáciou žalovanej, že medzi stranami sporu nedošlo k vzniku súkromnoprávneho vzťahu, keďže vznik záväzkového vzťahu môže nastať aj v dôsledku právnej skutočnosti, ktorou nepochybne vznik škody je. Výšku vzniknutej škody vyčísliť v zmysle ustanovenia § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka v spojení s § 502 Obchodného zákonníka. Keďže žalovaná sa dostala do omeškania s plnením peňažného dlhu dňom 1. mája 2004, žalobkyni vznikol aj nárok na zaplatenie úroku z omeškania vo výške určenej v súlade s ustanovením § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 3 nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z.z. Vo zvyšku žalobkyňa vzala žalobu späť, preto súd konanie v tejto časti zastavil podľa § 96 ods. 1 O.s.p. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. Rozhodnutie (okrem výroku o zastavení konania) napadla žalovaná odvolaním.

4. Krajský súd v Bratislave ako súd odvolací rozsudkom zo 17. júna 2014 sp.zn. 8Co/255/2011 rozhodnutie súdu prvej inštancie v napadnutej časti týkajúcej sa príslušenstva pohľadávky - úrokov z omeškania zmenil tak, že žalobu zamietol. Vo zvyšnej napadnutej časti týkajúcej sa veci samej rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a v časti náhrady trov konania na súde prvej inštancie rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie súdu prvej inštancie. Výrok rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým bola žalobkyni priznaná náhrada škody v podobe ušlého zisku vo výške 78 664,14 €, považoval odvolací súd za správny, založený na dostatočne zistenom skutkovom stave a správnej aplikácii príslušných zákonných ustanovení. Odôvodnenie rozhodnutia bolo v tejto časti dostatočné a odvolacie námietky žalovanej boli len zopakovaním argumentácie, s ktorou sa vysporiadal už súd prvej inštancie. V konaní bolo preukázané, že v dôsledku rozhodnutia colného orgánu, ktoré bolo pre nezákonnosť zrušené, nemohla žalobkyňa po dobu takmer ôsmich rokov disponovať s finančnými prostriedkami vo výške 5 359 662 Sk, ktorú sumu bez právneho dôvodu protiprávne zadržával štát. Námietky žalovanej o neexistencii príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím a škodou boli preto nedôvodné. Vysvetlil, že je potrebné rozlišovať dva druhy škody, a to skutočnú škodu a ušlý zisk, pričom ušlý zisk je definovaný ako strata očakávaného výnosu. Pre výšku ušlého zisku je pritom rozhodujúce, k akému prospechu reálne mohlo dôjsť, ak by nedošlo k škodnej udalosti. Vzhľadom k tomu, že išlo o oblasť záväzkových obchodných vzťahov, bolo pre výpočet úroku z omeškania rozhodné ustanovenie § 502

Obchodného zákonníka. Stotožnil sa aj s výpočtom náhrady škody v podobe ušlého zisku vykonaným súdom prvej inštancie a ustanoveniami, z ktorých pri tomto výpočte vychádzal, preto rozhodnutie v tejto časti potvrdil. Pokiaľ však súd prvej inštancie priznal žalobkyni aj úrok z omeškania vo výške 8,35 % ročne zo sumy 78 664,14 € od 1. mája 2004 do zaplata, túto časť rozhodnutia odvolací súd považoval za nesprávnu vychádzajúc z právneho názoru, že funkcia náhrady škody je reparačná a nie obohacujúca a preto by sa úrok z omeškania nemal sám o sebe stať prostriedkom odškodnenia. V zmysle ustanovenia § 369 ods. 3 Obchodného zákonníka v znení účinnom do 30. apríla 2004 veriteľovi vznikol nárok na náhradu škody len v prípade, ak nebol krytý úrokmi z omeškania, pokiaľ zmluvné strany aplikáciu tohto ustanovenia dohodou nevylúčili. Akcesorický charakter úrokového vzťahu medzi dlžníkom a veriteľom vylučuje vznik práva veriteľa požadovať od dlžníka príslušenstvo z príslušenstva, pričom žiadny právny predpis nezakotvuje majetkové sankcie pre prípad omeškania dlžníka s platením príslušenstva pohľadávky. Z tohto dôvodu zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie v časti priznania úroku z omeškania zo sumy 78.664,14 € tak, že žalobu zamietol. Výrok o náhrade trov konania pred súdom prvej inštancie zrušil odvolací súd pre nepreskúmateľnosť, nakoľko z odôvodnenia rozhodnutia nebolo zrejmé, prečo súd prvej inštancie nepostupoval v zmysle § 146 ods. 2 O.s.p. a ako vyriešil otázku zavinenia strán sporu na zastavení konania pre späťvzatie žaloby vo vzťahu k určeniu pomeru úspechu strán v spore.

5. Uvedené rozhodnutie odvolacieho súdu v jeho potvrdzujúcej časti napadla dovolaním žalovaná. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 29. novembra 2016 sp.zn. 5 Cdo 196/2015 dovolanie žalovanej odmietol a vyslovil, že žalobkyňa má na náhradu trov dovolacieho konania nárok. Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania žalovanej nebolo možné vyvodiť zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP ako procesne neprípustné. So zreteľom na odmietnutie dovolania sa nezaoberal napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti.

6. Proti rozsudku súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým zaviazal žalovanú zaplatiť žalobkyni 78 664,14 € a proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti potvrdil, podal na podnet žalovanej mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), ktorý navrhol tieto rozsudky v rozsahu označených výrokov zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. V mimoriadnom dovolaní uviedol, že označenými rozsudkami, v časti ich výrokov napadnutých týmito mimoriadnym dovolaním bol porušený zákon, keďže rozhodnutia súdov vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), ktoré spočíva v tom, že súdy aplikovali na zistený skutkový stav ustanovenia § 369 ods. 1 a § 502 Obchodného zákonníka, hoci pre aplikáciu týchto ustanovení, a to ani s použitím právnej analógie, neboli dôvody. Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní namietal právne pochybenie súdov pri určení výšky ušlého zisku žalobkyne. Konajúce súdy mali za to, že ušlý zisk vlastníka finančných prostriedkov, ktorý s týmito prostriedkami nemohol po určitú dobu disponovať, predstavuje sumu rovnajúcu sa jeho potenciálnemu nároku, ktorý by mu vznikol, ak by obmedzenie dispozície bolo spôsobené omeškaním zodpovedného subjektu s plnením peňažného dlhu. Omyl súdov spočíva v prvom rade v tom, že zistenie výšky ušlého zisku nie je otázkou právnou, ale otázkou skutkovou. Jeho výška (výpočet) sa nezisťuje aplikáciou, alebo analógiou právnych noriem. Jeho výška má byť skutkovým zistením prijatým po vykonaní dôkazov navrhnutých žalobkyňou. Vždy bude závisieť na individuálnych okolnostiach konkrétneho prípadu. Výška ušlého zisku má byť určená na základe voľného hodnotenia dôkazov súdom. Súdom vytýkal, že v danom prípade nevykonali žiadne dôkazy ohľadom zistenia výšky ušlého zisku. Dôkaznú činnosť nahradili neadekvátnou úvahou o tom, že žalobkyňa by bola dosiahla ušlý zisk vo výške o jedno percento vyššej ako úrok požadovaný bankami za bankové úvery poskytované v danom mieste a čase (§ 369 ods. 1 a § 502 Obchodného zákonníka). Zo žiadnych dôkazov nevyplýva, že žalobkyňa by bola takýto výnos z jej finančných prostriedkov dosiahla. Jediné, čo je možné po skutkovej stránke predpokladať je to, že žalobkyňa mohla finančné prostriedky uložiť v banke, čím by bola dosiahla výnos menší, ako je úrok požadovaný bankami za bankové úvery, teda ďaleko menší, ako suma priznaná súdom. Iný spôsob naloženia s voľnými finančnými prostriedkami, ako ich uloženie v banke, teda spôsob, ktorý by bol schopný privodiť pre žalobkyňu vyšší zisk, nebol predmetom ani skutkových tvrdení, ani navrhnutých dôkazov a ani skutkových zistení súdov. Výška priznaného ušlého

zisku žalobkyni preto vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

7. K dovolaniu generálneho prokurátora sa vyjadrila žalobkyňa, ktorá žiadala mimoriadne dovolanie zamietnuť a priznať náhradu trov dovolacieho konania. Nesúhlasila s názorom generálneho prokurátora o nesprávnom právnom posúdení veci, pretože v konaní sa domáha skutočnej škody, ktorá korešponduje tomu, čo z jej majetku ušlo v príčinnej súvislosti s porušením povinností dotknutého orgánu verejnej moci, pre ktorý je uplatnený nárok zodpovedajúcou sankciou. Konajúce sudy postupovali správne, keď sa pri rozhodovaní o nároku žalobkyne stotožnili s vyčíslením ušlého zisku analogickým použitím ustanovenia 369 ods. 1 v spojení s § 502 Obchodného zákonníka, keďže v danom prípade sa jedná o posúdenie ušlého zisku ako formy náhrady škody, ku ktorému obsahom aj účelom najbližšie sú ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce následky omeškania dlžníka so splnením peňažného záväzku, keď za dobu omeškania možno považovať dobu, po ktorú štát bez právneho dôvodu a teda protiprávne zadržával finančné prostriedky žalobkyne. Žalobkyňa svoj nárok vyčísľila ako priemernú úrokovú mieru z úverov obchodných bánk, ktorá v rozhodujúcom čase zadržievania jej finančných prostriedkov (rok 1996) bola cca 13,23 %.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že mimoriadne dovolanie podal generálny prokurátor Slovenskej republiky 12. februára 2015, t.j. pred účinnosťou Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) skúmal jeho prípustnosť podľa Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) účinného do 30. júna 2016 (§ 470 ods. 2 CSP). Ako súd, ktorý rozhodoval o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

9. Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. (účinného do 30. júna 2016) ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

10. Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 ods. 1 O.s.p. a tiež tzv. iných väd konania majúcich za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 O.s.p.) prihliadal najvyšší súd nielen v konaní o dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.), ale aj v konaní o mimoriadnom dovolaní (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) bez zreteľa na to, či boli alebo neboli v tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uplatnené. Procesné vady konania v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ a b/ O.s.p. neboli v mimoriadnom dovolaní uplatnené a v konaní o tomto opravnom prostriedku ani nevyšli najavo.

11. Generálny prokurátor namietal, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho však interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

12. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že generálny prokurátor dôvodne namieta právne pochybenie súdov pri určení výšky ušlého zisku priznaného žalobkyni. Rozhodnutia súdov nižších stupňov vychádzajú zhodne z názoru, že v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. ušlý zisk vlastníka finančných prostriedkov, ktorý na základe nezákonného rozhodnutia orgánu štátu s týmito prostriedkami nemohol po určitú dobu disponovať, predstavuje sumu rovnajúcu sa nároku veriteľa pri omeškaní dlžníka s

plnením peňažného dlhu v podobe úrokov z omeškania, aplikujúc na výpočet výšky ušlého zisku analogicky ustanovenia § 369 ods. 1 v spojení s § 502 Obchodného zákonníka.

13. Aj v prejednávanej veci pre správne posúdenie žalobného nároku treba mať na zreteli, že pre vznik objektívnej zodpovednosti štátu za škodu v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. musia byť súčasne splnené tri základné zákonné podmienky 1/ zrušené nezákonné rozhodnutie orgánu štátu alebo nesprávny úradný postup, 2/ existencia škody (skutočnej škody a ušlého zisku), 3/ príčinná súvislosť medzi škodou a nezákonným rozhodnutím. Pojem škody nebol v zákone č. 58/1969 Zb. definovaný, preto sa v zmysle ustanovenia § 20 citovaného zákona pre výklad použili spoločné ustanovenia Občianskeho zákonníka o škode a to konkrétne ustanovenie § 442 OZ, v zmysle ktorého sa uhrádza skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk).

14. Škodu je možné vo všeobecnosti chápať ako ujmu, ktorá a/ nastala v majetkovej sfére poškodeného, b/ je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a c/ je napravitelná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým peňažného. Ušlý zisk sa v súlade s konštantnou judikatúrou súdov definuje ako ujma spočívajúca v tom, že u poškodeného nedošlo v dôsledku škodnej udalosti k rozmnoženiu majetkových hodnôt, hoci sa to s ohľadom na pravidelný beh vecí dalo očakávať. Ušlý zisk sa neprejavuje zmenšením majetku poškodeného (úbytkom aktív, ako je tomu u skutočnej škody), ale stratou očakávaného prínosu. Nestačí pritom iba pravdepodobnosť rozmnoženia majetku, lebo musí byť naisto postavené, že pri pravidelnom behu vecí (nebyť protiprávneho konania škodcu alebo škodnej udalosti) mohol poškodený dôvodne očakávať zväčšenie svojho majetku, ku ktorému nedošlo práve v dôsledku konania škodcu (škodnej udalosti).

15. V rozhodnutí sp.zn. 5 Cdo 195/2015 senát rozhodujúci v tejto veci uviedol: „Len všeobecné tvrdenie o strate podnikateľskej príležitosti alebo zmarení podnikateľského zámeru bez ďalšieho nikdy nemôže byť základom pre vznik nároku na náhradu ušlého zisku a to ani v prípade, ak by boli dôsledkom protiprávnej udalosti. Je tomu tak preto, že zákon č. 58/1969 Zb. nezakladá vznik nároku na náhradu škody paušálne a automaticky v každom jednotlivom prípade porušenia povinnosti zo strany orgánov štátu, ale len celkom výnimočne za predpokladu súčasného naplnenia aj ďalších predpokladov vzniku a existencie zodpovednostného vzťahu, ktorými sú existencia škody (ušlého zisku) a príčinnej súvislosti medzi škodou a protiprávnym konaním alebo opomenutím orgánov štátu. Aj existencia ušlého zisku musí byť vždy bezpečne preukázaná a musí byť založená na konkrétnych skutkových okolnostiach. V prípade ušlého zisku nie je možné preukázať jeho reálnu existenciu, ale musia byť dokazované také konkrétne skutkové okolnosti (tvrdené poškodeným), ktoré pri logickej úvahe povedú súd k záveru, že ušlý zisk by skutočne vznikol nebyť protiprávnej udalosti, t.j. dokazuje sa pravdepodobnosť dosiahnutia ušlého zisku u poškodeného v danom čase a podľa miery dokázanej pravdepodobnosti, je potom možné urobiť záver o tom, či by za daných okolností bol žalovaný ušlý zisk aj reálnym.“ Na týchto záveroch zotrúva dovolací súd aj v prejednávanej veci a dodáva nasledovné.

16. Ušlý zisk nie je nejakou hypotetickou, či fiktívnou majetkovou výhodou a nejde ani o potenciálny majetkový prínos, ktorý by mal byť stanovený na podklade analógie bez reálneho základu. Za ušlý zisk v súlade s vymedzením tohto pojmu vyplývajúcim z ustanovení hmotného práva a jeho výkladom právnou teóriou i súdnou praxou možno považovať len takú majetkovú ujmu, ktorej vznik je podložený už existujúcimi prípadne reálne dosiahnuteľnými okolnosťami, z ktorých možno usudzovať, že nebyť škodovej udalosti očakávaný zisk by skutočne vznikol. To znamená, že musí byť naisto preukázaný „predpoklad“ jeho vzniku, teda taká skladba okolností, ktorá svedčí o tom, že k vzniku zisku by nepochybne došlo a plánovaná finančná transakcia, či prísľub by boli naplnené. Ušlý zisk je teda stratou konkrétnej, reálnej a preukázateľnej príležitosti zhodnotenia majetku, avšak len za predpokladu, že pravdepodobnosť dosiahnutia zisku u poškodeného je s ohľadom na existujúce okolnosti toho ktorého konkrétneho prípadu vysoko pravdepodobná až blížiac sa k istote (m.m. uznesenie najvyššieho súdu sp.zn. 5 Cdo 195/2015, 4 Cdo 319/2008, 1 Cdo 76/2008). Breno tvrdenia a preukázania týchto okolností leží výlučne na poškodenom. Nepreukázanie existencie takýchto skutkových okolností, by potom mohlo viesť len k záveru, že ušlý zisk, ktorého sa žalobca v konaní domáha, je skutočne iba „fikciou“ (m.m. uznesenie najvyššieho súdu sp.zn. 3 Cdo 513/2014). Aj v prípade ušlého zisku musí íť

o ujmu už nastalú (vzniklú) a nie o ujmu, ktorá by hypoteticky mohla vzniknúť v budúcnosti (z uznesenia najvyššieho súdu sp.zn. 4 MCdo 23/2008).

17. I keď sa môže javiť, že pre určenie výšky žalovaného nároku v danej veci postačovalo využiť analógiu legis vzťahu veriteľa a dlžníka v omeškaní s plnením peňažného záväzku, je tento záver rozporný so samotnou konštrukciou zodpovednostného vzťahu, ktorá je postavená na odlišných predpokladoch svojho vzniku, než je tomu v prípade úrokov z omeškania a predovšetkým by to odporovalo samotnej podstate pojmu ušlého zisku. Je dôležité si uvedomiť, že nárok na náhradu škody sa vzťahuje len ku škode, ušlý zisk nevynímajúc, ktorá musí byť skutočná, existujúca, v prípade ušlého zisku reálne predpokladaná a nie hypotetická, či fiktívna. Pričom platí, že zistenie výšky ušlého zisku nie je otázkou právnou ale otázkou skutkovou, ktorá musí mať svoj základ v zistenom skutkovom stave. Preto aj záver súdov priznávajúci náhradu ušlého zisku musí byť založený na konkrétnych skutkových okolnostiach, z ktorých bude bezpečne preukázané, že poškodený by žalovaný ušlý zisk za pravidelného chodu veci skutočne dosiahol nebyť škodovej udalosti. Pokiaľ poškodený nepreukáže existenciu týchto okolností a výšku ušlého zisku, ktorý mohol pri bežnom chode vecí očakávať, nemôže byť v konaní úspešný. Zákon č. 58/1969 Zb. nie je založený na princípe vzniku zodpovednostného vzťahu vždy a bez ďalšieho pokiaľ sa aj preukáže existencia nezákonného rozhodnutia, či nesprávneho úradného postupu orgánov štátu, k tomuto predpokladu nevyhnutne musí pristúpiť aj ďalší predpoklad a tým je existencia skutočnej škody (ušlého zisku), ktorej výšku musí poškodený preukázať konkrétnymi skutkovými okolnosťami. Naproti tomu úrok z omeškania má povahu sankcie, t.j. subsidiárneho následku postihujúceho dlžníka automaticky v prípade nesplnenia jeho záväzku a to bez ohľadu na to, či mu takýmto konaním dlžníka škoda vznikla alebo nie, t.j. bez toho, aby k tomu bol potrebný akýkoľvek ďalší právny úkon, či iná právna skutočnosť. Vznik nároku na úroky z omeškania nie je viazaný na preukázanie vzniku škody a v prípade úrokov z omeškania nie je veriteľ povinný preukazovať ich výšku. Nie je vylúčené, aby sa vlastník neoprávnene zadržívaných finančných prostriedkov domáhal voči štátu aj náhrady ušlého zisku v podobe výnosov, ktoré by priniesli pri obvyklom spôsobe hospodárenia, avšak len za predpokladu, ak tvrdí a preukáže, že v dôsledku nezákonného rozhodnutia nielenže nemohol s peniazmi nakladať, ale zároveň preukáže aj to, že mu ušiel zisk, ktorý by pri bežnom nakladaní s týmito finančnými prostriedkami za normálneho behu okolností mohol dôvodne očakávať napríklad tým, že tieto finančné prostriedky mal uložené na úročenom bankovom účte, pričom v dôsledku nezákonného rozhodnutia bol nútený ich predčasne vybrať a tým prišiel o zisk v podobe bankových úrokov alebo iného výnosu deklarovaných konkrétnym zmluvným záväzkom. Len v takomto prípade by bola jeho finančná strata aj reálnym ušlým ziskom. Poškodený musí teda v konaní preukázať to, akým spôsobom by bolo s peňažnými prostriedkami naložené, ak by nedošlo k škodovej udalosti, v opačnom prípade je ním uplatňovaný zisk len fikciou bez reálneho základu, ktorá nie je a nemôže byť dostatočným základom pre priznanie takto uplatneného ušlého zisku. Inými slovami samotná skutočnosť, že žalobca s finančnými prostriedkami nemohol po určitú dobu nakladať, i keď z dôvodu nezákonného rozhodnutia, nie je rozhodujúca, pre posúdenie nároku je v takomto prípade podstatné to, či žalobca preukáže ako mienil s nimi naložiť (ako s nimi nakladal do okamihu škodovej udalosti) a či bolo dôvodné očakávať za daných podmienok dosiahnutie konkrétneho zisku. Výšku ušlého zisku preto nemožno určiť s pomocou analogickej aplikácie ustanovení o úrokoch z omeškania práve pre absenciu konkrétneho reálne preukázateľného základu takto uplatneného nároku.

18. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd konštatuje, že súdy vec nesprávne právne posúdili, keď sa v prejednávanej veci pokiaľ ide o výšku škody uspokojili s aplikáciou hypotetickej domnienky v podobe zákonného úroku z omeškania vo výške podľa ustanovení Obchodného zákonníka bez toho, aby poškodený akýmkoľvek spôsobom tvrdil a preukázal okolnosti svedčiace o reálnej výške ušlého zisku. Samotný odkaz odvolacieho súdu na ústavou zaručené právo vlastníka podľa čl. 20 ods. 1 nie je dostačujúcou bázou pre jeho právne závery, keď ani samotná Ústava Slovenskej republiky nezaručuje priamy hmotnoprávny nárok poškodeného na náhradu škody bez ďalšieho, ale odkazuje na splnenie predpokladov, ktoré vyžaduje osobitný zákon pre priznanie odškodnenia (čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). V zmysle zákona č. 58/1969 Zb. sa teda poškodený ako vlastník finančných prostriedkov, ktorý s týmito prostriedkami nemohol po určitú dobu disponovať z dôvodu nezákonného rozhodnutia orgánu štátu, nemôže domáhať náhrady ušlého zisku vyčísleného za pomoci analógie legis,

ale len na poklade ním tvrdených a preukázaných konkrétnych skutkových okolností umožňujúcich prijatie záveru, že pri pravidelnom chode vecí by skutočne ušlý zisk aj dosiahol.

19. So zreteľom na uvedené dovolací súd podľa § 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP v spojení s § 464 CSP rozsudky oboch súdov v napadnutej časti pre nesprávne právne posúdenie veci a dôsledku toho aj nedostatočné zistenie skutkového stavu zrušil a vec vrátil v rozsahu zrušenia okresnému súdu na ďalšie konanie. .

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.